

مباحث روابط بین الملل و کاربست های ویژه آن همواره از اهمیت فراوانی برای سیاستمداران و سیاست خارجی کشورها برخوردار بوده است و غور و بررسی در آن می تواند در هکشیای سیاستمداران هر کشور قرار گیرد. با توجه به دیدگاههای مختلف در مورد مسایل فلسطین و منطقه، فصلنامه مطالعات فلسطین آمادگی خود را برای درج نظرات و دیدگاههای اساتید و کارشناسان در حوزه های مختلف مرتبط با موضوع نشریه اعلام می دارد. از این پس دیدگاه محلی مناسب برای تضارب آراء صاحب نظران خواهد بود.

تجزیه و تحلیل عقب نشینی اسرائیل از جنوب لبنان

دکتر محمد رضا دهشیری *

ژورنال علم انسانی و مطالعات فرجینی
رتال جامع علوم انسانی

سر آغاز

عقب نشینی اسرائیل از جنوب لبنان، گرچه بازتابها و واکنش های مثبتی در بر داشته اما در محافل دانشگاهی کمتر به شناخت انگیزه های رژیم صهیونیستی از این اقدام پرداخته شده است.

بیشتر عکس العمل ها به ویژه در جمهوری اسلامی ایران بر این مبنا استوار بوده که بهترین شیوه مقابله با اسرائیل، کاربرد زور و اعمال قوه قهریه علیه این رژیم است مقاومت

* عضو هیئت علمی دانشکده روابط بین الملل

حزب الله و اقدامات نظامی و جنگ‌های چریکی و فرسایشی آن، به مناسب‌ترین شکل شکست رژیم صهیونیستی را به منصفه ظهور رسانده است. این تحلیل گر چه از واقعیت برخوردار است، اما جنبه‌هایی دیگر از واقعیت را نادیده انگاشته که بیم آن وجود دارد تحلیل گران، در خطر فرمالیسم و تک بعدی نگری قرار گیرند. از این رو، نوشتار حاضر با دیدگاهی هشدار دهنده به پایوران سیاسی، آنان را از پیامدهای احتمالی خطرناک این عقب‌نشینی بر حذر می‌دارد و بر این نکته تأکید می‌ورزد که این عقب‌نشینی با محاسباتی انجام گرفته است. در این رابطه، با تفکیک سطوح تحلیل داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی، سعی شده است دلایل اقدام مزبور مورد مذاقه قرار گیرد و در نهایت بایسته‌های سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران پردازش گردد.

بهره نخست؛ دلایل عقب‌نشینی

(الف) دلایل داخلی:

به طور کلی می‌توان دلایل زیر را به عنوان انگیزه‌های داخلی رژیم صهیونیستی برای عقب‌نشینی از جنوب لبنان بر شمرد:

- ۱- تضمین رفاه اقتصادی ساکنان شهر کهای مرزی اسرائیل
- ۲- پاسخگویی به فشار افکار عمومی جامعه جوان اسرائیل با توجه به فرار سربازان از پادگانها و مخالفت جوانان با سیستم دولت - پادگان
- ۳- خستگی مردم اسرائیل از حضور ارتش این کشور در لبنان
- ۴- گسترش توان نظامی و بازدارندگی و تقویت بنیه دفاعی - تسلیحاتی به بهانه مقابله با تهدیدهای احتمالی
- ۵- ارتقای امید و اعتماد مردم اسرائیل، تضمین صلح و امنیت داخلی و کاهش اثرات روانی مخرب ادامه اشغال
- ۶- جبران ناتوانی نظامی و عملیاتی و کاهش تلفات انسانی در عملیات فرسایشی

- ۷- پاسخگویی به فشار افکار عمومی به ویژه لائیکها که حضور اسرائیل در لبنان را ناشی از سیاستهای افراطی حزب بنیادگرای لیکود می دانستند.
- ۸- متمرکز سازی فعالیت‌های حکومت بر حل مشکلات داخلی جامعه اسرائیل در ابعاد اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی
- ۹- کاهش اختلاف بین احزاب لیکود و کارگر و نیز کاهش اختلاف نظر بین لائیک‌های یهودی و متعصبان مذهبی یهودی (ارتدوکس‌ها)
- ۱۰- حفظ امنیت و جلوگیری از ادامه حمله به شهر کهای مرزی به ویژه در مرز لبنان و استقرار ثبات نسبی در مرز شمالی برای اولین بار طی دو دهه اخیر
(ب) دلایل منطقه‌ای:
- ۱- بازداشتن حزب الله از ادامه مبارزه مسلحانه و تبدیل آن به گروهی سیاسی با خدمات رفاهی و مدنی (احداث بیمارستان، کلینیک، مدرسه و...)
- ۲- بازداشتن سوریه از کمک به حزب الله و ایجاد اختلاف بین سوریه و حزب الله با اعلام این که در صورت شلیک گلوله‌ای به اسرائیل، سرزمین سوریه را هدف قرار خواهد داد.
- ۳- به انفعال کشاندن سوریه از طریق اعمال فشار و تهدید آن به عدم بازگرداندن بلندی‌های جولان در صورت حمایت از حزب الله
- ۴- بازگذاشتن احتمال تجدید نظر در خطوط مرزی با لبنان (استمرار اشغال مزارع شبعا)
- ۵- کشاندن عرصه نزاع با اعراب به امور اقتصادی، اطلاعاتی، ارتباطاتی و رسانه‌ای با توجه به برخورداری این رژیم از ابزارهای مهم تبلیغاتی
- ۶- اعمال فشار بر سوریه برای شرکت در مذاکرات صلح و تعدیل خواسته‌های سوریه

در امضای قرارداد صلح

- ۷- مجبور کردن ایران به اتخاذ دیپلماسی آرام و ناکام نمایاندن ایده صدور انقلاب و اندیشه امام خمینی مبنی بر نابودی موجودیت
- ۸- افزایش منازعه و رقابت در روابط ایران و سوریه و ایجاد اختلاف بین آنان بر سر سرنوشت حزب الله و موقعیت دو کشور در لبنان
- ۹- عطف توجه حزب الله به حرکت‌های سیاسی و حزبی، به ویژه هم‌پیمانی‌های انتخاباتی در بیروت، بعلبک و جنوب لبنان
- ۱۰- تضعیف استراتژی فرافکنی نزاع در راهبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران
- ۱۱- ایجاد خلأ قدرت در جنوب لبنان و افزایش رقابت میان گروه‌های سیاسی، نظامی و شبه نظامی در لبنان در نتیجه بروز آشوب و هرج و مرج
- ۱۲- درگیر کردن حزب الله با دولت مسیحی لبنان درباره نحوه کنترل جنوب لبنان و حفظ امنیت آن
- ۱۳- بهبود وجهه منطقه‌ای رژیم صهیونیستی با فراخوان و بازگرداندن نیروهای نظامی و شبه نظامی فالانژ و ارتش جنوب لبنان (S.L.A)
- ۱۴- افزایش رقابت و درگیری بین حزب الله و جنبش امل، تحریض حزب الله به تفوق بر امل با توجه به سازمان نیافتگی و ناکارآمد بودن این نیروها در مبارزه با اسرائیل، شعله‌ور ساختن آتش جنگ‌های داخلی در لبنان و ایجاد تفرقه میان جبهه مقاومت ضد صهیونیستی
- ۱۵- نشان دادن سیاست صلحجویانه و غیرتوسعه طلبانه خود با انمود کردن صرف نظر از «سیاست عمق استراتژیک» و استراتژی توسعه سرزمین
- ۱۶- دنبال کردن سیاست جدید از نیل تا فرات در حوزه عمل اقتصادی و تبدیل عرصه نزاع از حوزه نظامی به عرصه‌های اقتصادی و ارتباطاتی

- ۱۷- مشروعیت بخشی به استراتژی حملات تنبیهی علیه لبنان و سوریه به بهانه ایجاد ناامنی از سوی این دو کشور
- ۱۸- تضعیف توانایی سوریه در کنترل مناطق کلیدی مانند دره بقاع
- ۱۹- افزایش موفقیت و قدرت چانه زنی در مذاکرات صلح خاورمیانه
- ۲۰- رهایی از حملات مکرر و طاقت فرسای حزب الله لبنان و خنثی سازی سیاست جنگ فرسایشی و چریکی
- ۲۱- تغییر عرصه نبرد با اسلام گرایی از فاز نظامی به فاز فکری و فرهنگی با استراتژی استحاله فرهنگی
- ۲۲- قطع حمایت‌های ایران از حزب الله لبنان
- ۲۳- تحت فشار قرار دادن اصلاح طلبان ایران در مجلس ششم به تن دادن به دو پیش شرط آمریکا و اروپا یعنی عدم حمایت از تروریسم و حمایت از صلح خاورمیانه
- ۲۴- ایجاد تفرقه و شکاف میان مسلمانان و کشورهای اسلامی درباره آرمان نابودی اسرائیل
- ج) دلایل بین المللی:
- ۱- افزایش مقبولیت در عرصه بین المللی با معرفی خود به عنوان کشوری صلحجو و رعایت کننده مقررات و کنوانسیون‌های بین المللی
- ۲- پذیرفته شدن به عنوان عضو مجموعه کشورهای اروپای غربی در سازمان ملل متحد به دلیل ایجاد جو اعتماد در روابط متقابل با اروپا
- ۳- تغییر ابزارهای سیاسی خود از فاز نظامی به فاز دیپلماتیک با وارد سازی اعراب به قبول خواسته‌های خود از طریق اعمال فشار در گفتگوها و مذاکرات
- ۴- بهره گیری از حمایت‌های بین المللی برای اعمال فشار بر سوریه به منظور از سرگیری مذاکرات صلح

۵- به رسمیت شناخته شدن موجودیت و مشروعیت بین‌المللی اسرائیل و مصون ماندن آن از هرگونه تعرض خارجی در آینده

۶- افزایش پذیرش بین‌المللی در مورد تقویت توان بازدارندگی تسلیحاتی

۷- وادار کردن آمریکا به اتخاذ سیاست پاداش و تنبیه در قبال سوریه و لبنان

۸- پاسخگویی به فشار افکار عمومی در مورد توقف سیاستهای توسعه‌طلبانه

سرزمینی

۹- پاسخگویی به مطالبات آمریکا که بر اساس استراتژی منطقه‌ای خود بر استقرار

صلح در جنوب لبنان تأکید می‌کرد

۱۰- ناکارآمدی شیوه‌های نظامی در شرایط کنونی بین‌المللی در مقایسه با حوزه‌های

اقتصادی، فرهنگی و علمی

۱۱- کسب مشروعیت بین‌المللی با عمل به قطعنامه‌های شورای امنیت به ویژه ۵۲۰

۱۲- بسترسازی برای عضویت در اتحادیه اروپا و پیمان ناتو

بهره دوم: بایسته‌های سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران:

۱- تأکید بر خودگردانی حزب الله به ویژه با گسترش امکانات رسانه‌ای شیعیان لبنان

۲- تحریض حزب الله به فعالیتهای پارلمانی و حزبی همزمان با تعمیق و گسترش

فعالیتهای سیاسی و فرهنگی به منظور جلوگیری از استحاله فرهنگی جوانان حزب الله

۳- تأکید بر ضرورت عاری سازی منطقه از جنگ‌افزارهای هسته‌ای و ضرورت منع

گسترش تسلیحات اتمی و غیرمتعارف اسرائیل

۴- انجام رایزنی‌های لازم با سوریه و لبنان و گروههای ذینفوذ داخلی لبنان به منظور

ایجاد هماهنگی میان آنها

۵- جلوگیری از بروز تعارض و درگیری بین حزب الله و جنبش امل و تلاش برای

برقراری روابط صمیمانه میان این دو گروه شیعی

۶- سهیم شدن در بازسازی اقتصادی لبنان با توجه به تجارب و توان صنعتی و ساختمانی خود و تأکید بر کسب منافع اقتصادی و اثربخشی فرهنگی، اقتصادی و ارتباطاتی

۷- انجام مذاکراتی با کشورهای عربی منطقه و دیگر کشورهای عرب ذینفوذ، درباره تشکیل جبهه متحدی علیه اسرائیل به ویژه در بعد سیاسی و اقتصادی به منظور جلوگیری از موفقیت استراتژی اقتصادی اسرائیل در نفوذ به سرزمین‌های عربی و تسلط بر اقتصاد و بازارهای مالی، پولی و تجاری این کشور و نیز ایجاد جبهه مشترک برای مقابله فعال با تولید، تکثیر و گسترش تسلیحات اتمی اسرائیل

۸- پرهیز از هرگونه حرکتی که ممکن است منجر به تشدید تضاد میان سوریه و نیروهای مقاومت اسلامی لبنان گردد

۹- پرهیز از رقابت مخرب و درگیری با سوریه و جلوگیری از بروز هر واقعه‌ای که ممکن است حسن مناسبات دو جانبه را در معرض تهدید قرار دهد

۱۰- تأکید بر ضرورت پرداخت خسارت از سوی اسرائیل به دلیل اشغال جنوب لبنان به مدت بیست سال

۱۱- تشویق اعراب به بهره‌گیری از ابزارهای نوین عملیات روانی، اعمال فشار به ویژه در مذاکرات، حرکت‌های فرسایشی و انتفاضه‌ای

۱۲- خنثی‌سازی سیاست «انتظار و مشاهده» اسرائیل از طریق محدودسازی توان این کشور در جمع‌آوری اطلاعات از لبنان

۱۳- بررسی سناریوهای فراروی اسرائیل و خنثی‌سازی آن از طریق انعکاس رسانه‌های آن در جامعه لبنان

۱۴- تقویت حساسیت مردم لبنان نسبت به ضرورت آزادسازی قدس شریف